

Ukiuni 1960-ikkut qiteqqunneqarannit 1970-ikkut qiteqqunneqarannut qallunaat peqqinnissamik oqartussaasuisa Kalaallit Nunaanni naartunaveersaartitsinissamik periuuserisimasaat pillugu Qallunaat naalakkersuisuisa nassuiaateqarnissaannik suliamik aallaartitsinissamik qinnuigineqarnissaannik Naalakkersuisut peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut.

(Inatsisartuni ilaasortat, Naleraq)

Akissuteqaat

(Naalakkersuisut Siulittaasuat)

Siullermeenera

Naalakkersuisuniit Naleqqap siunnersuut manna aqqutigalugu oqaluuserisassamik pingaarutilimmik saqqummiussinera pillugu qujavugut.

Naalakkersuisut sinnerlugit naqissusissvara iliuuserineqarsimasoq akuersaarsinnaanngilluinnaratsigit. Akuersaarneqarsinnaanngilluinnarput inuiaqatigiittullu naleqassutsinut pingaartitatsinnut illersortariaqakkatsinnullu kalluaalluinnarmata. Iliuuserineqarsimasullu sakkortunerpaamik isornartorsiorpagut.

Ingerlaqqitsinnanga arnat sassarlutik oqaluttuaminnik saqqummiussisut nersualaarusuppakka – nukittoqaasi, tamakkiisumillu Naalakkersuisuniit tapersersorneqarput. Minnerunngitsumik arnarpasuit aalajangerneqarsimasumi eqqugaasunut tamanut, nalussanngilarsi Naalakkersuisuniit ilissi inuiaqatigiillu sinnerlugit politikikkut qulaajaanissamut suliaq qulakkeerumagatsigu, naammassivinnissaata tungaanut.

Naalakkersuisuniit siunnersuuteqartup isummersuutaanut, siunnersuummut tunngavilersuutimini saqqummiussaanut isumaqataavugut, aammalu ukiukitsut akuersiteqqaarnagit naartunaveersaatinik spiralilersorneqarsimappatasukkulluunniit akuersaarneqarsinnaanngitsoq isumaqataaffigalugu.

Peqqinnissamut suliassaqarfik 1. januaari 1992-imi tiguneqarpoq, tamannalu tikillugu danskinit akisussaaffigineqarsimalluni. Tamanna peqqutigalugu taamanikkut spiralinik naartunaveersaasersuisimaneq pillugu maannarpiaq ilisimasagut annikipput.

Naartunaveersaatit spiralilersuisimanertut taasaq pillugu paasisutissat nassaarisinnaasagut kingumut uterfigalugit misissornerini, Nakorsaaneqarfiup 1968-imi ukiumoortumik nalunaarusiarisimasaani suliap naatsumik saqqummiunneqarnera atuarsinnaavarput. Tassani allassimavoq 1967-imi Kalaallit Nunaanni distriktini ataasiakkaani Lippes Loop-ip atorneqarsinnaanera misissuiffigineqarsimasoq. Nunatsinni spiraliniq atuinermi eqqarsarnartoqartitsinerit, pingaartumik kinguaassiutitigut nappaatip gonorrep atugaavallaarneranik, ukioqatigiiaallu spiraliniq atuiffiunerussatut ilimagineqartut mannessamik aqputaasigut aseruuttoornertut ittunik (salpingiter) kingunerlutsitsingaatsiarsinnaaneriniq peqquteqarput. Misissuinerinili ingerlanneqartuni taamatut annilaangassuteqarnerup atuunnissaa uppersarsineqanngilaq, taamaattumillu danskit Peqqissutsimut Aqutsisoqarfia spiraliniq kalaallit arnartaannut neqerooruteqartoqartalernissaannut akuersivoq. Tamatumanili piumasarineqarpoq spiraliniq ikkussinerit tamarmik nalunaarsoqqissaarneqassasut, aammalu arnat siornatigut ernisimasut arnallu ernisimangitsut immikkoortinneqassasut, kingulliullugit taaneqartut kingunerlutsitsinerminni ajornartorsiulersinnaammata aammalu spiraliniq tassangaannartumik katatsisinnaammata.

Tamatuma kingorna naatsorsukkat takutippaat, spiralit atugaanerat sukkasoorujussuarmik siaruarsimasoq. 1970 naalerneranni katillugit arnat 3.800-t spiralilersissimapput¹.

Tamatuma kingunerisaanik nunatsinni innuttaasut amerleriarnarujussuat, 1960-ikkunni misigineqartoq, aammalu danskit naalagaaffiannut ajornartorsiortitsisoq annikillerujussuarpoq.

Peqqinnissaqarfimmi suliniutip ingerlateqqinneqarnerani spiraliniq atuinissamut inatsisitigut sinaakkutissat arlaleriarlutik naleqqussarneqarput. Inatsisit kingumut qiviarnerni neqerooruteqarnissamut ukiunut killigitat aammalu angajoqqaat akuersitinnissaannut piunasaqaatit arlaleriarlutik allanngortinneqarsimasut takutinneqarpoq. Aallaqqaammut nivarsiaqqaat 18-it inorlugit ukiullit spiralilernissaannut inatsisitigut tunngavissaqartoqanngilaq. 1973-imi suliaasaqarfimmut maleruagassat allanngortinneqarput, taamaalillunilu ukiunut killigititaq 15-inut appartinneqarpoq. Tamatuma peqatigisaanik angajoqqaat akuersitinnissaannut piunasaqaat peerneqarpoq. 1975-imi maleruagassat allanngorteqqinneqarput, tassanilu ukiunut killiliinerit ersikkunnaarput.

¹ 1971-72-mi Kalaallit Nunaat pillugu ukiumut nalunaarusiaq, Kalaallit Nunaat pillugu Ministerieqarfik, 1973

Maannakkumut saqqummiunneqartut takutippaat eqqartukkagut ajorluinnartuusut aammalu peqqarniissimaqisut.

Taamaattoq ilisimasagut suli killeqarput, taakkunungalu apeqqutit pinngitsaaliinermut, atuaqatigiinnik tamarmiusunik aggersaasarnermut, akuersissutit malinneqarnerinut il.il. tunngasut ilaatinneqarput. Aamma suliaq arnanut, niviarsissanut inuusuttuaqqanut, ilaqutaasunut akuusunut inuiaqatigiillu tamaasa isigalugit sunik kinguneqarsimanersoq suli tamakkiisumik ilisimangilarput. Maannakuugallartoq eqqoriaannarsinnaavarput. Taamaattumik siunnersuuteqartut piumasagaataat pissusissamisoorluinnarput

Naalackersuisut misissuioqarnissaa siunertaralugu danskit oqattussaasuinut Naalackersuisuinullu attaveqareerput.

Aalajangiiffigisassatut siunnersuut Naalackersuisuniit tamakkiisumik ilalerparput taamaattorli allanguutissatut siunnersuummik saqqummiiniarpugut misissuinerup annertusinissaa siunertaralugu. Taamaaliornikkut misissuineq Peqqinnissaqarfimmik akisussaaffiup tiguneqarnera 1992-mi tikillugu naartunaveersaartitsinermi sulinuitit tamarmik misussuiffigineqarnissaat siunertaralugu.

Allanguutissatut siunnersuut imaappoq:

Ukiuni 1960-ikkut qiteqqunneqarannit 1991-ip naaneranut qallunaat peqqinnissamik oqartussaasuisa Kalaallit Nunaanni naartunaveersaartitsinissamik periuserisimasaat pillugu Qallunaat naalackersuisuisa arlaannaanilluunniit attuumassuteqanngitsuniit misissuinissamik aallaartitsinissamik qinnuigineqarnissaannik Naalackersuisut peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut.